Toruń, 14 sierpnia 2025

dr hab. Emilia Kubicka, prof. UMK
Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu
Wydział Humanistyczny
Instytut Językoznawstwa
Katedra Teorii Języka
ekubicka@umk.pl

Ocena osiągnięć naukowych, dydaktycznych i organizacyjnych
dr Magdaleny Rozenberg
w postępowaniu o nadanie stopnia doktora habilitowanego
w dyscyplinie językoznawstwo

Sylwetka Habilitantki

Dr Magdalena Rozenberg uzyskała tytuł magistra filologii germańskiej na Uniwersytecie Gdańskim w 1996 r., tytuł doktora na Uniwersytecie Bielefeld w 2004 r. Zarówno w pracy magisterskiej, jak i dysertacji zajmowała się aspektami nauczania języków obcych ujętymi szeroko, bo w kontekście pedagogiki i nauk o sztuce. To interdyscyplinarne podejście, łączące glottodydaktykę z innymi dziedzinami wiedzy, rozwinęła w rozprawie habilitacyjnej, w której rozszerzyła spojrzenie na nauczanie języków obcych o zagadnienia medyczne i psychologiczne. Należy podkreślić, że uczyniła to w sposób odpowiedzialny – zdobywając wiedzę z tych zakresów, brała udział w szkoleniach i odbywała konsultacje ze specjalistami. Jak wynika zarówno z przedstawionej do oceny monografii *Gesundheit, Gesundheitsförderung und Ausbildungsinhalte*, jak i autoreferatu, Habilitantka przykłada dużą wagę do włączania w proces kształcenia nauczycieli wiedzy ugruntowanej naukowo i potwierdzonej empirycznie. Na uwagę zasługuje jej gotowość do przekładania wyników badań naukowych na działania społeczne: podczas pracy nad rozprawą habilitacyjną zaktualizowała program zajęć przygotowujących nauczycieli języków obcych do ich przyszłej pracy, a zaniepokojona wynikami własnych badań nad zdrowiem tej grupy zawodowej oraz zorganizowała (we współpracy) webinar „Mistrzowskie nauczanie: Rozwój i wellbeing dla nauczycieli" (październik 2024 – styczeń 2025).

Habilitantka od 2006 r. jest zatrudniona w Instytucie Filologii Germańskiej Uniwersytetu Gdańskiego, gdzie prowadzi zajęcia z zakresu dydaktyki języka niemieckiego oraz przygotowuje autorskie wykłady ukazujące powiązania glottodydaktyki z innymi dziedzinami wiedzy. W latach 2017–2022 prowadziła 19 prac licencjackich i 25 magisterskich. Na podkreślenie zasługuje jej umiejętność przełożenia doświadczeń dydaktycznych na

działania na rzecz społeczności akademickiej: doświadczenia zdobyte podczas pełnienia funkcji opiekuna praktyk dydaktycznych (2021–2024) skłoniły ją do opracowania propozycji zmiany treści kształcenia przyszłych nauczycieli oraz do stworzenia autorskiego programu przedmiotu profil kompetencji zawodowych.

Również różnorodna działalność popularyzująca naukę, uwzględniająca potrzeby regionalnych placówek oświatowych, świadczy o stałym zaangażowaniu Habilitantki w życie społeczności regionalnej (województwo pomorskie) i akademickiej (inicjatywy podejmowane w latach 2013, 2014, 2017, 2018, 2019, 2021, 2022, 2024, 2025).

Kandydatka regularnie wykazuje się aktywnością w zakresie współpracy międzynarodowej, zarówno podczas staży naukowych i dydaktycznych na niemieckich uniwersytetach (2011, 2014, dwukrotnie w 2023), jak i podczas międzynarodowych konferencji naukowych (15 referatów, w tym 1 na zaproszenie). Wystąpienia na konferencjach krajowych (3 referaty) oraz polskojęzyczne publikacje skierowane do nauczycieli języków obcych (w czasopismach „Języki Obce w Szkole" i „Lingwistyka Stosowana") świadczą o jej gotowości do propagowania w kraju wartościowych idei zaczerpniętych z innych dziedzin wiedzy lub z innych glottodydaktyk. Idee te Kandydatka zgłębia nie tylko teoretycznie, ale również aktywnie współpracując z badaczami z różnych uniwersytetów niemieckich (Universität Bielefeld, Justus-Liebig-Universität Gießen, Europa-Universität Flensburg) i polskich (Uniwersytet Zielonogórski).

Podsumowując, mogę stwierdzić z pełnym przekonaniem, że rozwój akademicki dr Magdaleny Rozenberg oceniam bardzo pozytywnie. Analiza jej osiągnięć ukazuje sylwetkę dojrzałego i akademicko oraz społecznie zaangażowanego naukowca, stale zdobywającego wiedzę z zakresu nowych dziedzin, a tym samym dobrze przygotowanego do prowadzenia badań interdyscyplinarnych oraz dzielenia się ich efektami ze studentami i społecznościami w regionie.

Ocena dorobku naukowego niewchodzącego w skład osiągnięcia naukowego

Dr Magdalena Rozenberg jest autorką dwóch monografii i 31 artykułów naukowych opublikowanych w językach niemieckim i polskim oraz redaktor naukową tomu *Ziel Gesundheit: Gesundes Lehren und Lernen von Fremdsprachen / Goal Health: Healthy Teaching and Learning of Foreign Languages*, który przygotowuje do druku w wydawnictwie Vadenhoeck & Ruprecht. Większość jej publikacji ukazała się za zagranicą w uznanych wydawnictwach naukowych (Peter Lang, Waxmann) oraz w czasopismach mających szerokie kręgi odbiorców (w danym kraju) takich jak „Zeitschrift für Interkulturellen Fremdsprachenunterricht", „Acta Philologica", „Glottodidactica" czy „Języki Obce w Szkole". Temporalne rozłożenie publikacji wskazuje na stabilny rozwój naukowy Kandydatki.

Przedstawione do oceny teksty ukazują szerokie pole zainteresowań Habilitantki, która zagadnienia glottodydaktyczne opisuje w kontekście sztuki (autorska integracyjno-estetyczna

koncepcja nauczania języków obcych, zagadnienia motywacji, aleatoryki, edukacja obywatelska), nauk o kulturze (interkulturowość, kreatywność, obraz i przestrzeń w njo), pedagogiki (zarządzanie klasą, uczenie się całościowe, pedagogika Bauhausu), zarządzania (zarządzanie wiedzą) czy nauk o zdrowiu i psychologii (zarządzanie sobą, autoprezentacja). Wspólnym mianownikiem jej dorobku naukowego są zagadnienia glottodydaktyczne związane z procesem nauczania i relacjami między jego uczestnikami. Ukazanie ich na tle innych dziedzin wiedzy pozwala dostrzec aspekty dotychczas niezauważane lub niewystarczająco uwypuklone. Jest to nowatorskie podejście, świadczące nie tylko o ciekawości badawczej dr Magdaleny Rozenberg, ale też o jej dużych kompetencjach do zdobywania i przekazywania nowej wiedzy. Z tekstów tych wyłania się obraz zaangażowanego badacza akademickiego.

Za szczególnie cenne uznaję publikacje poświęcone zarządzaniu: klasą, wiedzą i sobą, gdyż ustalenia naukowe dotyczące tych zagadnień są słabo znane wśród grupy docelowej (nauczycieli języków obcych). Przedstawione w części publikacji artykułowych wyniki rozważań i badań przygotowały solidne podstawy rozprawy habilitacyjnej.

Ocena osiągnięcia naukowego wskazanego jako podstawa postępowania habilitacyjnego

Wskazana przez Habilitantkę jako główne osiągnięcie naukowe monografia *Gesundheit, Gesundheitsförderung und Ausbildungsinhalte. Eine empirische Studie zu Belastungen im Fremdsprachenlehrerberuf* ukazała się w 2024 r. nakładem wydawnictwa Waxmann i liczy 423 strony. Podobnie jak pozostałe rozprawy dr Magdaleny Rozenberg również ta ma charakter interdyscyplinarny – Autorka w sposób dojrzały i odpowiedzialny naukowo ukazuje zagadnienia glottodydaktyczne w kontekście badań psychologicznych i medycznych. Monografia składa się z trzech wyraźnie wyodrębnionych części. W części A (rozdziały 2–4) dr Rozenberg przedstawia stan faktyczny dotyczący zdrowia nauczycieli i obecności zagadnień z nim związanych w ich kształceniu, koncentrując się głównie na dwóch krajach: Niemczech i Polsce. W części B (rozdziały 5–9) omawia teorie związane ze zdrowiem i zdrowiem psychicznym w życiu zawodowym nauczycieli, szczególny nacisk kładąc na koncepcję zarządzania sobą (*self management*). Wreszcie w części C (rozdziały 10–12) prezentuje własne badanie empiryczne.

Autorka monografii wskazała dwa cele badawcze: 1) określenie problematycznych wzorców zachowań i doświadczeń zawodowych polskich nauczycieli języków obcych i zestawienie ich z wynikami uzyskanymi dla nauczycieli innych przedmiotów, 2) zaproponowanie działań na rzecz promocji zdrowia możliwych do wdrożenia w kształceniu nauczycieli języków obcych.

Aby zrealizować pierwszy z nich, wykorzystała narzędzia statystyczne, a wyniki zinterpretowała kwantytatywnie, świadomie rezygnując z analiz kwalitatywnych, co uważam za słuszną decyzję. W badaniu wykorzystała sprawdzony w innych analizach kwestionariusz AVEM (*Arbeitsbezogenes Verhaltens- und Erlebensmuster*, Wzorzec zachowań i przeżyć

związanych z pracą), co umożliwiło porównanie uzyskanych wyników z wynikami wcześniejszych badań nad zdrowiem nauczycieli w krajach europejskich. Badanie przeprowadzono na grupie 862 respondentów – nauczycieli z województwa pomorskiego, z czego 339 (39,3%) stanowiło grupę badaną (nauczyciele języków obcych), a 523 (60,7%) grupę kontrolną (nauczyciele innych przedmiotów). Próba badawcza jest odpowiednio duża i została właściwie dobrana, a badanie zostało przeprowadzone zgodnie z regułami sztuki. Na uznanie zasługuje przy tym ponadprzeciętna świadomość metodologiczna Autorki.

Uzyskane wyniki pozwoliły na potwierdzenie dwóch hipotez badawczych (nauczyciele języków obcych i nauczyciele innych przedmiotów są tak samo obciążeni pracą i wykazują takie same wzorce zachowań i doświadczeń zawodowych, doświadczenia te są podobne w kontekście typu placówki edukacyjnej), częściowe potwierdzenie jednej (nauczyciele języków obcych w porównaniu z nauczycielami innych przedmiotów wykazują istotne różnice w poszczególnych wartościach skal kwestionariusza AVEM) oraz odrzucenie jednej z nich (nauczyciele języków obcych wykazują więcej zachowań stanowiących zagrożenie dla ich zdrowia niż nauczyciele innych przedmiotów).

Badania wykazały, że typ zachowań stanowiących ryzyko dla zdrowia w obu grupach wykazuje ponad 50% respondentów. Zgadzam się z Autorką, że uzasadnia to konieczność włączenia zagadnień związanych z ochroną zdrowia w kształcenie nauczycieli (zarówno przyszłych, jak i już praktykujących). Wykorzystując znane i wypróbowane podejścia praktyczne w tej dziedzinie, dr Rozenberg zaproponowała własny program modułu nauczania *BauPsyche. Selbstmanagementkompetenzen für den Fremdsprachenlehrerberuf*, w którym wykorzystuje najnowsze osiągnięcia psychologii.

Uważam, że oba postawione przez Autorkę cele badawcze zostały osiągnięte. Na uznanie zasługuje przy tym jej doskonała znajomość nie tylko koncepcji psychologicznych, ale również wniosków z ich praktycznych zastosowań. Literatura zgromadzona i omówiona przez nią jest ogromna. O dojrzałości badawczej dr Magdaleny Rozenberg świadczy również to, że nie wyważa ona otwartych drzwi, ale korzystając z istniejących teorii, opiera na nich własne, skrojone do potrzeb wyłonionej przez nią grupy docelowej.

Jako pozostałe zalety monografii należy wskazać wyczerpujące omówienie stanu badań psychologicznych i medycznych, dotychczas nieobecne w takiej skali w pracach glottodydaktycznych, oraz przejrzyste ukazanie omawianych teorii i wniosków badań w formie tabelarycznej. Lekturę znacznie ułatwiają podsumowania każdego rozdziału teoretycznego ujęte w punktach. Wartościowe poznawczo jest również porównanie sytuacji zawodowej nauczycieli z sytuacją przedstawicieli innych zawodów pomocowych (policjantów, strażaków, opiekunów, wychowawców czy osób pracujących w sektorze usług społecznych).

Obowiązkiem recenzenta jest też omówienie zagadnień budzących wątpliwości oraz mankamentów dzieła. Kilka z nich wskazuję poniżej.

Monografia tematyzuje problemy zdrowotne nauczycieli, przy czym główną grupę stanowią nauczyciele języków obcych. W rozdziale 2 częściowo zostali oni zawężeni do germanistów, przy czym nie podano uzasadnienia takiego podejścia. Autorka zdaje się zakładać, że przyszli nauczyciele to studenci neofilologii, którzy będą pracować w szkołach podstawowych i ponadpodstawowych. Wyklucza to z tej grupy wiele osób, które pracują jako nauczyciele języków obcych, choć ani nie ukończyły neofilologii, ani nie są zatrudnione w wymienionych typach placówek edukacyjnych. W rozdz. 2 wspomniano nieistniejące już kolegia nauczycielskie, ale pominięto lingwistyki stosowane, które ze względu na ukierunkowane praktycznie programy niejednokrotnie mogą lepiej (bo oferując więcej godzin praktycznej nauki języka oraz przedmiotów metodycznych) przygotowywać do pracy nauczyciela niż neofilologie. Po drugie całkowicie pominięto aspekt pracy z dorosłymi. Po trzecie wreszcie, opisując sytuację polskich nauczycieli, nie wspomniano o nauczaniu języka polskiego jako drugiego. Tymczasem praca z dorosłymi w kraju kultury docelowej stawia przed uczącym inne wymagania niż praca z dziećmi i młodzieżą nabywającymi język obcy w swoim kraju ojczystym. Prawie lub zupełnie nieobecny jest aspekt kontaktu z rodzicami i wychowawczy, rzadziej pojawiają się problemy z dyscypliną, natomiast silnie do głosu dochodzą problemy emocjonalne i bytowe uczących się, którzy czasem potrzebują praktycznej pomocy dotyczącej poruszania się w kulturze docelowej. Jeśli Autorka chciała się skupić tylko na szkolnym aspekcie pracy nauczyciela, należało to wyraźnie zaznaczyć, gdyż psychologiczne i pedagogiczne realia pracy nauczycieli języka drugiego i obcego są czasem (zwykle?) zupełnie odmienne.

Podczas lektury wielokrotnie zadawałam sobie pytanie, kto jest odbiorcą monografii. Trudno mi zrozumieć, dlaczego, badając przecież sytuację polskich nauczycieli, Autorka odwołuje się do sytuacji ich niemieckich kolegów. Nie sposób porównywać sytuacji (prawnej, administracyjnej czy nawet psychologicznej) nauczycieli języka niemieckiego jako obcego i drugiego w Niemczech (a więc w kraju docelowym, gdzie jest on nauczany głównie jako drugi, to jest język, w którym uczący się żyją i funkcjonują) i w Polsce (gdzie jest on nauczany jako obcy, to jest język obcej kultury, którą można traktować z dystansem i nie trzeba się umieć w niej poruszać). Wracam do pytania o odbiorcę: Czy są nim polscy germaniści, którym Autorka przybliża sytuację ich niemieckich kolegów i badania prowadzone w Niemczech? Czy może nauczyciele i badacze języka niemieckiego jako drugiego w kraju docelowym, mający jednak inne doświadczenia i zadania niż ich polscy koledzy uczący języka obcego?

To mieszanie perspektyw jest szczególnie widoczne w rozdziale 3, gdzie przejścia między opisami sytuacji w obu krajach są płynne, a nawet dochodzi do ewidentnych błędów jak na s. 57–58, gdzie w tekście głównym mowa o sytuacji migracyjnej w Polsce, a w przypisie podaje się dane statystyczne dotyczące Niemiec, czy na s. 72, gdzie polskie badania Autorka określa jako obejmujące całą federację (*bundesweit*).

Mając na uwadze potrzeby odbiorcy tekstu, muszę wskazać zdecydowany mankament monografii, jakim jest wielokrotne powtarzanie treści omówionych wcześniej (nawet w odstępie kilku stron), z których część jest oczywista (konieczność ochrony zdrowia osób czynnych zawodowo, wpływ psychiki na zdrowie fizyczne), część zawiera nieoperacyjne ogólniki (np. „doch gilt es, beispielsweise volitionale Konstrukte wie Planung zu entwickeln, die die erfolgreiche Verhaltensänderung durch die Überbrückung der Intention-Verhaltens-Lücke unterstützen" na s. 169), inne zaś stanowią wątki poboczne, zbędne w i tak gęstym informacyjnie tekście (zwłaszcza w rozdz. 6 poświęconym teorii zarządzania sobą). Za nieefektywne uważam linearne przedstawianie wyników poszczególnych badań medycznych i psychologicznych, z których wnioski wielokrotnie się powtarzają. Tekstowym punktem wyjścia powinny być wnioski z tych badań, ilustrowane konkretnymi wynikami i odesłaniami do literatury. Badanie własne wraz z jego założeniami teoretycznymi zostało opisane na 92 stronach, tymczasem teoretyczne części A i B zajmują aż 202 strony. Proporcje pracy są więc zdecydowanie zaburzone.

Poza tym Autorka zdaje się absolutyzować rolę zdrowia (zawężonego do zdrowia psychicznego) w kształceniu nauczycieli, np. gdy pisze o tym, że jednym z ich zadań jest (wspieranie?, utrzymanie?) zdrowia psychicznego uczniów (s. 107) czy że działania zawodowe i zdrowie są ze sobą powiązane w ten sposób, że zdrowie umożliwia działalność profesjonalną (s. 115) i ma takie samo znaczenie jak kompetencje dydaktyczne (s. 231). To zawężenie kwestii zdrowia nauczycieli do jego aspektu psychicznego sprawiło być może, że w opisie treści ich kształcenia pominęła ona przedmiot obecny na polskich neofilologiach – emisję głosu, na której są omawiane i trenowane kwestie związane ze zdrowym oddychaniem i prawidłową fonacją.

Podsumowując: Merytorycznie oceniam pracę wysoko. Rozprawa jest nowatorska, ma logiczną strukturę, jej Autorka wykazuje się doskonałą znajomością zastosowanej metodologii (jej mocnych i słabych stron). Badanie empiryczne zostało dobrze zaplanowane i zinterpretowane wieloaspektowo, a jego wyniki posłużyły do opracowania własnej koncepcji kształcenia nauczycieli w zakresie wspierania ich zdrowia (psychicznego).

Zanim przejdę do konkluzji, chcę poczynić uwagę metanaukową. Przedstawiona rozprawa nie reprezentuje badań językoznawczych *sensu stricto*, gdyż przedmiotem zainteresowania Autorki są bardzo szeroko i interdyscyplinarnie ujęte zagadnienia glottodydaktyczne. Póki jednak glottodydaktyka, podobnie jak inna dziedzina badań nad językowymi i kulturowymi aspektami używania języków – translatoryka, w świetle prawa nie stanowią osobnych dyscyplin badawczych, można je, zgodnie z tradycją, traktować jako dyscypliny pograniczne językoznawstwa, mimo że w rzeczywistości stanowią wieloaspektowe interdyscypliny. W tym sensie osiągnięcie wskazane jako podstawa postępowania habilitacyjnego spełnia wymóg ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce i stanowi istotny wkład w rozwój dyscypliny językoznawstwo.

Konkluzja

Biorąc pod uwagę wysoką ocenę monografii wskazanej jako podstawa postępowania, innych publikacji oraz działalność dydaktyczną i organizacyjną Habilitantki, stwierdzam, że dr Magdalena Rozenberg spełnia wymogi sformułowane w art. 219 ust. 1 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2018 r. poz. 1668 ze zm.), gdyż: 1) posiada stopień doktora w dziedzinie nauk humanistycznych w zakresie językoznawstwa uzyskany w 2004 r. na Uniwersytecie w Bielefeld, 2) posiada w dorobku osiągnięcia naukowe, które stanowią znaczny wkład w rozwój językoznawstwa, do których zalicza się przede wszystkim monografia naukowa *Gesundheit, Gesundheitsförderung und Ausbildungsinhalte. Eine empirische Studie zu Belastungen im Fremdsprachenlehrerberuf* wydana przez wydawnictwo Waxmann w 2024 r., oraz 3) wykazała się istotną aktywnością naukową realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w tym również zagranicznej. Wnoszę zatem do Rady Dyscypliny Językoznawstwo Uniwersytetu Gdańskiego wniosek o nadanie dr Magdalenie Rozenberg stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk humanistycznych w dyscyplinie językoznawstwo.

Emilia Kubicka